УДК 614.2:616:338.46(477)
DOI 10.15673/fie.v17i1.3174

Купріна Н.М.
доктор економічних наук, професор
кафедра обліку та аудиту
Одеський національний технологічний університет
вул. Канатна 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: k.natali_@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4645-545X

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОСЛУГ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

На основі теоретичного узагальнення досліджень науковців та практичних публікацій в статті проведено дослідження щодо вирішення важливої наукової і практичної проблеми обґрунтування вибору та застосування методичного інструментарію управлінського обліку для забезпечення конкурентоспроможності послуг медичної сфери в системі управління закладами охорони здоров'я в сучасних умовах їх функціонування в Україні. В статті обґрунтовано, що метод бюджетування, як інструмент короткострокового планування майбутньої діяльності та її ефективності, є дієвим методом управління доходами, витратами та фінансовими результатами суб'єкту господарювання й може бути застосований для приватних та комунальних закладів охорони здоров'я, які надають медичні послуги споживачам. Запропоновано використання ефективного діджитал-інструменту ведення управлінського обліку та застосування методичного інструментарію бюджетування в закладі охорони здоров'я: сучасної інтегрованої системи бюджетування, консолідації, управління грошовими потоками та ліквідністю на основі поєднання потужності штучного інтелекту та готових рішень UBC Analytics на платформі IBM Analytics.

Ключові слова: заклади охорони здоров'я, система управління, ринок, медичні послуги, ефективність, управлінський облік, методичний інструментарій, система бюджетування, діджитал-інструменти, забезпечення конкурентоспроможності.

ONUT Open Access
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Вплив глобалізаційних процесів на економіку країни, що призводить до зміни зовнішнього середовища їх функціонування, вимагає від суб'єктів національної економіки забезпечення конкурентоспроможності продукції, робіт послуг, які вони надають та збереження позиції на ринку, рентабельності та отримання позитивного фінансового результату від всіх видів діяльності, тобто забезпечення ефективності діяльності та конкурентоспроможності. Важлива роль у розв'язанні цієї задачі належить ефективно побудованої системі управління будь якого суб'єкту, в якої саме управлінському обліку та його дієвому інструментарію належить важлива роль та функція забезпечення ефективного управління. Тому, в сучасний час суттєву роль в ефективному функціонуванні суб'єктів господарювання відіграє управлінський облік, як система обробки, підготовки, надання інформації про стан зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єкта для внутрішніх користувачів – менеджерів та власників з метою оперативного реагування на фактори впливу та управляння й забезпечення конкурентоспроможності продукції (робіт або послуг), ефективності функціонування та беззбитковості діяльності.

Забезпечення якості та конкурентоспроможності медичних послуг на ринку України, доступності таких медичних послуг для населення, є важливим компонентом забезпечення ефективності та беззбитковості функціонування закладів охорони здоров'я в країні, можливості застосування новітніх технологій та обладнання в медичній галузі, їх розвитку та конкурентоспроможності. Особливо це важливим є під час фінансово-економічних криз та війни в Україні, де доступність, своєчасність та якість медичних послуг набувають особливої важливості для населення, адже забезпечують не тільки фізичні аспекти життя, але й виступають важливими фінансово-економічними, соціальними гарантіями та інструментом забезпечення безпеки, яку держава зобов'язана надавати відповідно до діючого законодавства.

Наше дослідження показує [1,2 с. 233-236, 301-302; 2, с. 22-30], що застосування управлінського обліку та його сучасного інструментарію, його основних функцій, порядку застосування та функціону-

вання в економічно розвинутих країнах, українські вчені прийшли до висновку, що управлінський облік є однією зі складових системи управління суб'єктів господарювання, та вектор його застосування з внутрішньогосподарського напряму (у відповідності з діючими нормативними документами та законодавчими актами, що регулюють ведення бухгалтерського обліку в Україні) змінився на стратегічний, який враховує: вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів, функціонування на ринку їх конкурентів, напрями, загрози й можливості забезпечення конкурентоспроможності та ефективності їх функціонування.

Необхідність дослідження нових економічних підходів та застосування методичного інструментарію забезпечення ефективності функціонування і управління закладів охорони здоров'я в Україні, конкурентоспроможності та ефективності медичних послуг, які вони надають на ринку споживачам, потребує додаткових досліджень та підтверджує актуальність обраного напряму, сформованої мети й потребує розв'язання поставлених завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій українських та іноземних вчених показав, що велика кількість досліджень І. Аверчева, А. Апчера, П. Атамаса, В. Галенко, Р. Гаррісона, О. Герасименко, С. Голова, О. Головко, Ш. Датара, О. Карпенко, О. Ковальової, Н. Кондракової, С. Коробко, В. Кочури, Р. Кузіної, В. Леня, О. Лищенко, М. Матвійчук, Б. Нідлза, Л. Нападовської, М. Огійчук, А.Пилипенка, О. Подолянчук, М. Пушкар, В. Рудницького, В. Семанюк, К. Сімондза, Т. Скоуна, В. Сопка, К. Уорда, Ч. Хорнгрена, О. Федорченко, Дж. Фостера, А. Чеботарьової, М. Чумаченка, А. Шеремета, М. Щирби, та інших дослідників й практиків, присвячена проблемам та аспектам застосування методичного інструментарію та впровадження управлінського обліку у суб'єктів різних галузей та сфер діяльності та не втрачає своєї актуальності у теперішній час.

Дослідженням забезпечення ефективності та організації управління закладів охорони здоров'я, особливостей надання споживачам медичних послуг, аспектам дослідження стану і розвитку ринку медичних послуг, залучення інвестицій та інвестиційної привабливості закладів охорони здоров'я, формування та удосконалення організаційно-економічного механізму та системи управління ними, присвячені публікації науковців та фахівців не тільки з галузі медицини та охорони здоров'я, але й з менеджменту і економіки, бухгалтерського обліку і оподаткування, державного і публічного управління, статистики і економічного аналізу, контролю та його напряму – аудиту, але в останні роки набувають актуальності та підвищують зацікавленість науковців і фахівців.

Так, одні вчені підкреслюють [3], що ефективне управління закладом охорони здоров'я, які надають медичні послуги споживачам, базується на формуванні організаційно-економічного механізму управління закладом охорони здоров'я, який оснований на пацієнт-орієнтованому підході та, на їх думку, є основою для забезпечення їх розвитку; інші дослідники вважають [4], що ефективне управління закладом охорони здоров'я, базується на основі ідентифікації та систематизації складових та елементів такої системи управління на основі сформованої ними теоретико-методичних засад їх розбудови; в публікаціях інших вчених доведено [5], що формування механізму економічного управління закладом охорони здоров'я можливе на основі застосування запропонованого ними інструментарію, або базується на основі вдосконалення забезпечення державного регулювання інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України та залучення інвестицій [6].

Але дослідження, які наведені в публікаціях безумовно мають наукову та практичну значущість в аспекті забезпечення конкурентоспроможності послуг медичної сфери в системі управління закладами охорони здоров'я України та вибір й особливості застосування методичного інструментарію є актуальним та потребує нашого дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Наукова та практична значущість проблем вибору сучасного методичного інструментарію забезпечення конкурентоспроможності послуг медичної сфери в системі управління закладами охорони здоров'я в сучасних умовах в Україні обумовили вибір теми статті та мету дослідження. Тому, метою цієї статті є дослідження та застосування методичного інструментарію управлінського обліку для забезпечення конкурентоспроможності послуг медичної сфери в системі управління закладами охорони здоров'я в сучасних умовах їх функціонування в Україні, а також можливостей застосування нових діджитал-інструментів для проведення більш якісного та результативного обліку, аналізу і контролю ефективності функціонування та конкурентоспроможності діяльності таких суб'єктів.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Наше дослідження показало [2], що сучасна система управлінського обліку охоплює сукупність прийомів, методів, інструментів, систем, стратегій які обираються відповідно до поставлених завдань, таких як ABC-аналіз, XYZ-аналіз, аналіз взаємозв'язку «затрати-обсяг-прибуток» та «прибуток-обсяг», функціонально-вартісний аналіз, аналіз беззбитковості, система «точно в зазначений термін» («JIT»), системи «Директ-костинг» та «Стандарт-кост», системи управління економічної доданої вартості («EVA»), ринкової доданої вартості («MVA»), збалансованої системи показників («Balanced Scorecard» – («BSC»)), методи контролю за ефективністю використання активів та повернення зобов'язань та ін.

Наше дослідження публікацій вчених показало [2], що формування управлінського обліку відбулося на основі необхідності якісного ведення калькуляційного обліку, тому його основним змістом стало планування витрат підприємства та розробку норм таких витрат, складання нормативних калькуляцій, обліку витрат собівартості продукції, виявлення відхилень від норм витрат та зміни самих норм, з'ясування причин таких відхилень, прийняття управлінських рішень. Такі зміни призвели до формування та застосування в практиці зарубіжних компаній такого методичного інструменту як нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

– «Стандарт-кост». Нормування витрат, складання нормативних калькуляцій та управління за відхиленнями є актуальними й в теперішній економічної ситуації з метою не тільки контролю, але й пошуком шляхів зменшення та оптимізації витрат від усіх видів діяльності підприємства.

Ще одним важливим моментом для управлінського обліку витрат, відповідно до принципу оперативності, є підходи до визначення саме об'єкту дослідження – витрат або затрат підприємства. Так, для ефективного аналізу, планування та контроля фінансових результатів діяльності суб'єкту господарювання необхідно використовувати саме поняття «затрати» – «це вартісний вираз використаних у процесі діяльності підприємства (установи, організації) матеріальних, трудових, фінансових та інших видів ресурсів», тобто більш широке поняття ніж «витрати», яке відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку відображає зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що призводить до зменшення капіталу і не враховує ті затрати, які вже понесені підприємством та не можливо віднести до витрат звітного періоду відповідно до нормативних документів [7, с. 75-76].

Не можна не погодитись з вченими [8,9], що процес бюджетування є інструментом оперативного фінансового контролінгу на підприємстві та бюджетного контролю. Так, дослідження Головко О. Г., Кочура В. С., Чеботарьової А. Ю. показує [9], що «оперативний контролінг включає у себе такі важливі інструменти, як розрахунок і планування фінансових результатів (доходів і витрат) та платоспроможність (грошових надходжень і видатків), які інтегруються в систему бюджетування. Основою оперативного контролінгу є оперативне планування (бюджетування) та бюджетний контроль». Поточні розрахунки фінансових результатів у розрізі окремих продуктів та центрів відповідальності, а також підприємства в цілому, застосування інструментів CVP-аналізу, ABC-аналізу, аналізу чистих грошових потоків та поточні інвестиційні розрахунків вчені відносять до типових методів оперативного контролінгу [9].

Але система бюджетування є дієвим інструментом внутрішньо-господарського контролю діяльності суб'єкту господарювання будь-якої галузі або напряму діяльності в сучасних умовах, а застосування такого інструменту в системі управління є важливим при її проведенні. Тому метод бюджетування, як інструмент короткострокового планування майбутньої діяльності та її ефективності є дієвим методом управління доходами, витратами та фінансовими результатами суб'єкта господарювання й може бути застосований для приватних та комунальних закладів охорони здоров'я, які надають медичні послуги споживачам.

Застосування інструменту бюджетування в таких закладах охорони здоров'я для проведення оперативного планування (бюджетування) майбутньої діяльності, формування системи бюджетів доходів, витрат, фінансової результатів, залучення інвестицій тощо та відповідного бюджетного контролю вже в процесі здійснення поточної діяльності, дозволять забезпечити не тільки задовільний фінансовий стан, беззбитковість надання медичних послуг та оптимізації витрат, але й можливість формування прибутку та власних джерел фінансування такого закладу. Але застосування у такого суб'єкта системи бюджетування діяльності, буде потурбувати залучення до штату персоналу відповідного високо кваліфікованого фахівця з управлінського обліку або на договірних умовах, наприклад, на підставі аутсорсингу, який буде забезпечувати не тільки розробку та застосування системи бюджетування і бюджетного контролю в закладі охорони здоров'я, але й враховувати при формуванні системи бюджетів специфіки діяльності та видів медичних послуг, шо потребує додаткових компетенцій для такого фахівця.

Іншим підходом до залучення високо кваліфікованого фахівця з управлінського обліку – є формування його професійних компетенцій на основі навчання персоналу закладу охорони здоров'я, який вже володіє особливостями його діяльності та функціонування, але йому потрібно отримання професійних компетенцій з застосування методичного інструментарію здійснення якісного процесу бюджетування. Вибір варіантів залучення персоналу для застосування системи бюджетування або іншого інструментарію управлінського обліку, в будь-якому випадку, є в компетенції керівника або власників закладу охорони здоров'я.

Стандартним підходом в формуванні системи бюджетів є розрахунок операційних та фінансових бюджетів, які сформовані науковцями та фахівцями практиками для суб'єктів господарювання різних галузей та напрямів діяльності. Для закладу охорони здоров'я операційні бюджети є фінансовими документами (системою розрахункових таблиць), які відображають його заплановані доходи та витрати підприємства за певний період (як правило періодом є календарний рік або квартал).

Першим етапом системи формування операційних бюджетів є саме бюджет реалізації послуг, що дозволяє розрахувати дохід від реалізації, який заклад охорони здоров'я планує отримати від всіх видів медичних та супутніх до них послуг за майбутній звітний період, що підлягає оперативному плануванню, з врахуванням впливу всіх факторів зовнішнього середовища та внутрішніх обмежень або переваг в діяльності. Це найважливіший відповідальний етап в системі бюджетування, так як від якості його здійснення залежить весь процес формування операційних та фінансових бюджетів – це головна точка системи даного процесу.

Фінансові бюджети є частиною системи сформованих бюджетів закладу охорони здоров'я, яка містить дані про майбутні грошові потоки, фінансовий стан, можливі капітальні витрати на майбутній період та інвестиції, які можуть бути залучені. Такий інструмент допомагає керівництву закладу охорони здоров'я, власникам та менеджерам планувати і контролювати фінансові ресурси, забезпечуючи відповідність між доходами та витратами, формує необхідні фінансові ресурси для можливості реалізації коротко-

строкових або стратегічних цілей, які є у суб'єкта, де формується система бюджетів для ефективності діяльності та забезпечення її конкурентоспроможності.

Сучасний стан економік країн та розвиток діяльності їх суб'єктів не можливий без застосування сучасних цифрових технологій для здійснення управлінського обліку та якісного застосування його методичного інструментарію, впровадження діджиталізації в процеси менеджменту, обліку, аналізу і контролю та всю систему управління суб'єктом.

На нашу думку, ефективним діджиталінструментом ведення управлінського обліку та застосування методичного інструментарію бюджетування в закладі охорони здоров'я може бути сучасна інтегрована система бюджетування, консолідації, управління грошовими потоками та ліквідністю: поєднання потужності штучного інтелекту та готових рішень UBC Analytics на платформі IBM Analytics, яка є комплексною платформою для автоматизації та вдосконалення ключових процесів планування, бюджетування, формування консолідованої звітності та управління казначейськими операціями, а управлінські рішення дозволяють охопити всі структурні підрозділи та напрямки діяльності суб'єкту господарювання (див. табл. 1), яка пропонується до впровадження в закладах охорони здоров'я [10].

Таблиця 1

Характеристика функціональних можливостей системи бюджетування UBC Analytics на платформі IBM Planning Analytics*

Вид функціональної можливості	Коротка характеристика
1. Гнучке бюджетування на основі сценарного аналізу	1. Створення різних версій та сценаріїв бюджетів, проведення факторного аналізу для виявлення ключових чинників впливу. 2. Сценарне моделювання на основі змінних параметрів. 3. Використання механізму «пісочниць» для персонального моделювання фінансових показників, тестування альтернативних варіантів та пошук оптимальних рішень. 4. Автоматичне оновлення розрахунків при зміні вхідних даних. 5. Порівняльний аналіз версій бюджету для оцінки впливу різних факторів на фінансові результати. 6. Вбудована система контролю змін для відстеження коригувань і забезпечення прозорості бюджетного процесу.
2. Інкрементальне та безперервне бюджетування зі штучним інтелектом (AI) в системі IBM Planning Analytics	1. Аналіз введених даних із використанням штучного інтелекту для побудови точних прогнозів. 3. Автоматичний підбір оптимальної статистичної моделі на основі 12 критеріїв відповідності. 4. Оцінка ймовірності реалізації кожного сценарію, виявлення прихованих трендів і закономірностей, адаптивне коригування прогнозів у режимі реального часу, інтеграція з іншими фінансовими інструментами для розширеного аналізу. 5. Візуалізація отриманих результатів у вигляді дашбордів і аналітичних звітів для прийняття обґрунтованих рішень. 6. Автоматичне оновлення прогнозів із урахуванням нових даних та змін у бізнес-середовищі.
3.Нормативно-драйверне бюджетування	1. Система бюджетування UBC Analytics (IBM Planning Analytics) дозволяє виконувати найскладніші калькуляції та розрахунки. 2. Обробка нормативів і правил на сервері для централізованого виконання розрахунків. 3. Реалізація нормативно-драйверної логіки для автоматизованого розрахунку показників на основі заданих параметрів. 4. Для прикладу, автоматичний розрахунок цільової чисельності персоналу за нормативами навантаження. Чи розподіл планових витрат між центрами відповідальності та калькуляція прибутку по регіонам на основі заданих драйверів виручки.
4. Функціональні можливості	1. *Гнучкі формули:* інструменти налаштування розрахунків і бізнес-правил надають можливість легко налаштувати потрібні калькуляції та обмін даними між формами бюджетів. Логічні сценарії дають змогу обробляти великі обсяги даних і здійснювати розрахунки в заданій послідовності. 2. *Розрахунок бюджетів об'єднано з формами Excel*: Внесення та редагування планів відбувається через веб-форми та форми Excel. Додаткова панель інструментів системи IBM Planning Analytics розширює можливості Excel, додаючи функції багатовимірного аналізу даних і спрощуючи роботу зі складними структурами даних. Функціональні можливості 3. *Відео-демонстрація ситеми IBM Planning Analytics*: демонстрація базової функціональності та основ роботи з платформою IBM Planning Analytics.

**Джерело: складено автором на підставі [10]*

Розробники системи бюджетування UBC Analytics на платформі IBM Planning Analytics надають можливість адаптації під особливості діяльності суб'єкта, де вона застосовується, що є дуже важливим для закладу охорони здоров'я в Україні, діяльності та функціонування якого на ринку медичних послуг має різноманітність, специфіку та законодавче й нормативне обмеження. Так, незалежно від того, чи використовує суб'єкт господарювання гнучкий підхід бюджетування «знизу – вгору», або традиційну модель – «зверху – вниз», або складні гібридні варіанти, використання системи бюджетування UBC Analytics на платформі IBM Planning Analytics легко адаптується до будь-якої структури планування та бюджетування, а також специфіки діяльності [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретичне узагальнення наукових досліджень та практичних публікацій, присвячених вирішенню важливої наукової і практичної проблеми - дослідженню та застосуванню методичного інструментарію управлінського обліку для забезпечення конкурентоспроможності послуг в системі управління закладами охорони здоров'я в сучасних умовах їх функціонування в Україні, дозволило сформувати такі висновки:

1. Обґрунтовано, що застосування управлінського обліку та його сучасного методичного інструментарію в системі управління діяльністю суб'єктів різних галузей та її видів як в Україні, так й в економічно розвинутих зарубіжних країнах є напрямом забезпечення ефективності функціонування та конкурентоспроможності.

2. Доведено, що сучасна система управлінського обліку охоплює сукупність прийомів, методів, інструментів, систем, стратегій які обираються відповідно до поставлених завдань, таких як ABC-аналіз, XYZ-аналіз, аналіз взаємозв'язку «затрати-обсяг-прибуток» та «прибуток-обсяг», функціонально-вартісний аналіз, аналіз беззбитковості, системи «JIT», систем «Директ-костинг» та «Стандарт-кост», систем «EVA», «MVA», «BSC», методи контролю за ефективністю використання активів та повернення зобов'язань та інші методичні інструменти, які активно використовуються суб'єктами господарювання для забезпечення стабільної, ефективної діяльності та його конкурентоспроможності.

3. Обґрунтовано, що система бюджетування є дієвим інструментом внутрішньо-господарського контролю діяльності суб'єкта господарювання будь-якої галузи або напряму діяльності в сучасних умовах, а застосування такого інструменту в системі управління є важливим при її проведенні. А метод бюджетування, як інструмент короткострокового планування майбутньої діяльності та її ефективності, є дієвим методом управління доходами, витратами та фінансовими результатами суб'єкта господарювання й може бути застосований для приватних та комунальних закладів охорони здоров'я, які надають медичні послуги споживачам.

4. Доведено, що застосування інструменту бюджетування в таких закладах охорони здоров'я для проведення оперативного планування майбутньої діяльності, формування системи бюджетів доходів, витрат, фінансових результатів, залучення інвестицій та відповідного бюджетного контролю вже в процесі здійснення поточної діяльності, дозволяє забезпечити не тільки задовільний фінансовий стан, беззбитковість надання медичних послуг та оптимізацію витрат, але й можливість формування прибутку та власних джерел фінансування такого закладу. Але застосування у такого суб'єкта системи бюджетування діяльності, буде потребувати залучення до штату персоналу відповідного високо кваліфікованого фахівця з управлінського обліку або на договірних умовах, наприклад, на підставі аутсорсингу.

5. Запропоновано використання ефективного діджитал-інструменту ведення управлінського обліку та застосування методичного інструментарію бюджетування в закладі охорони здоров'я, застосування сучасної інтегрованої системи бюджетування, консолідації, управління грошовими потоками та ліквідністю на основі поєднання потужності штучного інтелекту та готових рішень UBC Analytics на платформі IBM Analytics. Проаналізована характеристика її функціональних можливостей для якісного проведення системи бюджетування діяльністю закладу охорони здоров'я.

6. Доведено, що система бюджетування UBC Analytics на платформі IBM Planning Analytics надають можливість адаптації під особливості діяльності суб'єкта, де вона застосовується, що є дуже важливим для закладу охорони здоров'я в Україні, діяльності та функціонування якого на ринку медичних послуг має різноманітність, специфіку та законодавче й нормативне обмеження.

Напрямами нашого подальшого дослідження є розробка конкретних завдань, етапів та логічної послідовності процесу бюджетування для закладу охорони здоров'я, щодо забезпечення ефективності його діяльності та конкурентоспроможності на ринку медичних послуг.

Література

1. Купріна Н.М. Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 304 с.

2. Купріна Н.М. Проблеми та задачі управлінського обліку // Обліково-аналітичного забезпечення в умовах управління фінансово-економічною безпекою підприємства: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. В. В. Немченка. Одеса: Фенікс, 2015. С. 22-30.

3. Мартинюк О. А., Кусик Н. Л., Рудінська О. В., Криленко В. І. Формування організаційно-економічного механізму управління закладом охорони здоров'я в сучасній парадигмі розвитку // Економіка та

суспільство. Вип. № 64. 2024. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4271/4196. (дата звернення 01.03.2025)

4. Тодуров М. Теоретико-методичні засади розбудови системи управління закладами охорони здоров'я // Вчені записки Університету «КРОК». № 2 (74). 2024. URL: https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/717 (дата звернення 01.03.2025)

5. Смирнов С. О., Бикова В. Г. Механізм економічного управління закладами охорони здоров'я // Управління розвитком. 2016. № 3. С. 78-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_3_14. (дата звернення 01.03.2025)

6. Юринець З. В., Петрух О. А. Напрями державного регулювання інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 22. С. 116-121. URL: http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6399&i=18 (дата звернення 01.03.2025)

7. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для вузів. 2-ге вид., допрац. та допов. К.: Київ. Нац.. торг.-екон. ун-т, 2010. 544 с.

8. Коробка С.В. Бюджетування як ключовий аспект контролінгу діяльності підприємства // Проблеми сучасних трансформацій: Електроний науковий журнал. Сер. Економіка та управління підприємствами (за видами діяльності). № 12. 2024. URL: https://www.reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-04-02/2024-12-04-02 (дата звернення 01.03.2025)

9. Головко О.Г., Кочура В.С., Чеботарьова А.Ю. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу на підприємстві // Економіка та управління національним господарством. Випуск 6 (23). 2019. С. 110-116. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/23_2019/18.pdf (дата звернення 01.03.2025)

10. UBC ANALYTICS: [Веб-сайт]. URL: https://ubcanalytics.com.ua (дата звернення 01.03.2025)

Стаття надійшла 20.03.2025
Стаття прийнята до друку 3.04.2025
Доступно в мережі Internet 22.04.2025

Kuprina N.
Doctor of Economics, Professor
Department of Accounting and Auditing
Odesa National University of Technology
Kanatna str., 112 Odesa, Ukraine, 65039
E-mail: k.natali_@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4645-545X

PECULIARITIES OF METHODOLOGICAL TOOLS USE TO ENSURE COMPETITIVENESS OF MEDICAL SERVICES IN THE HEALTH PROTECTION MANAGEMENT SYSTEM

Based on generalization of the theoretical research of the scientists and practical publications, the research has been carried out on the most important scientific and practical problems in the selection and use of methodological tools of management accounting to ensure the competitiveness of medical services in the system of managing health care assets in the current conditions of their functioning in Ukraine.

It has been substantiated that the management accounting use and its modern methodical tools are included in the system of managing the activities of subjects of various industries, both in Ukraine and in the economically developed foreign countries and it directly ensures operational efficiency and competitiveness. It has been reported that use of a management accounting tool - a budgeting system in such health care institutions for the implementation of operational planning of future activities, the formation of the system of budgets for income, expenses, financial results, investment attraction and relevant budgetary control even in the process of current operations activities, allows us to ensure not only a satisfactory financial position, the profitability in the provision of medical services and the optimization of expenditures, but also feasibility of profit formation and own sources of financing such as a mortgage. The promotion of an effective digital tool for carrying out the management accounting in the area of health protection has been proposed: the establishment of a current integrated system of budgeting, consolidation, management of cash flows and liquidity based on the combined strength of artificial intelligence and ready-made solutions from UBC Analytics on the IBM Analytics platform. It has been proven that the UBC Analytics budgeting system on the IBM Planning Analytics platform allows to adapt to the specificity of the subject's activity, which is very important for the institution of the protection of health in Ukraine, the activities and functioning of this institution at the medical services market has diversity, specificity and legislative and regulatory restrictions.

Key words: health care principles, management system, market, medical services, efficiency, management, methodical tools, budgeting system, digital tools, ensuring competitiveness.

References

1. Kuprina, N. M. (2019). *Zabezpechennia konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti Ukrainy: teoriia i praktyka*. Vydavnychyi dim «Helvetyka».
2. Kuprina, N. M. (2015). Problemy ta zadachi upravlinskoho obliku. In V. V. Nemchenko (Ed.), *Oblikovo-analitychnoho zabezpechennia v umovakh upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpryiemstva* (pp. 22–30). Feniks.
3. Martyniuk, O. A., Kusyk, N. L., Rudinska, O. V., & Krylenko, V. I. (2024). Formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia zakladom okhorony zdorov'ia v suchasnii paradyhmi rozvytku. *Ekonomika Ta Suspilstvo*, (64). https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4271/4196 (Retrieved March 01, 2025).
4. Todurov, M. (2024). Teoretyko-metodychni zasady rozbudovy systemy upravlinnia zakladamy okhorony zdorov'ia. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, (2 (74)). https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/717 (Retrieved March 01, 2025).
5. Smyrnov, S. O., & Bykova, V. H. (2016). Mekhanizm ekonomichnoho upravlinnia zakladamy okhorony zdorov'ia. *Upravlinnia rozvytkom*, (3), 78-83. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_3_14 (Retrieved March 01, 2025).
6. Yurynets, Z. V., & Petrukh, O. A. (2018). Napriamy derzhavnoho rehuliuvannia innovatsiinoho rozvytku sfery okhorony zdorov'ia Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (22), 116-121. doi:10.32702/2306-6814.2018.22.116. http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6399&i=18 (Retrieved March 01, 2025).
7. Napadovska, L. V. (2010). *Upravlinskyi oblik* (2nd ed., Ser. doprats. ta dopov.). Nats. torh.-ekon. un-t.
8. Korobka, S. V. (2024). Biudzhetuvannia yak kliuchovyi aspekt kontrolinhu diialnosti pidpryiemstva. *Problemy suchasnykh transformatsii (Ser. ekonomika ta upravlinnia pidpryiemstvamy (za vydamy diialnosti))*, (12). https://www.reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-04-02/2024-12-04-02 (Retrieved March 01, 2025).
9. Holovko, O. H., Kochura, V. S., & Chebotarova, A. Yu. (2019). Biudzhetuvannia yak instrument operatyvnoho finansovoho kontrolinhu na pidpryiemstvi. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, (6 (23)), 110-116. https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/23_2019/18.pdf (Retrieved March 01, 2025).
10. Ofitsiinyi sait UBC ANALYTICS - IBM ANALYTICS. https://ubcanalytics.com.ua (Retrieved March 01, 2025).

Received 20 March 2025
Approved 3 April 2025
Available in Internet 22.04.2025

Цитування згідно ДСТУ 8302:20
Купріна Н.М. Особливості застосування методичного інструментарію забезпечення конкурентоспроможності послуг медичної сфери в системі управління закладами охорони здоров'я // Економіка харчової промисловості. 2025. Т.17, вип. 1. С. 79-85. doi 10.15673/fie.v17i1.3174

Cite as APA style citation
Kuprina, N. (2025). Peculiarities of methodological tools use to ensure competitiveness of medical services in the health protection management system. *Food Industry Economics, 17*(1), 79-85. doi 10.15673/fie.v17i1.3174